

Таким чином, нова модель розвитку цивілізації XXI століття полягає у добробуті і безпеці людини, її прагненні жити і творити в гармонії з природою з врахуванням потреб нинішніх і майбутніх поколінь. Така модель розвитку покладена в основу Концепції переходу України до сталого розвитку [7, с. 14–44], де мета, принципи, цілі, система показників, етапи реалізації та умови переходу до сталого розвитку віддзеркалюють інноваційний характер змін.

Модель управління цієї концепції може бути реалізована з огляду на основні функції класичного менеджменту. У загальному випадку її складовими можуть бути: планування, організування, мотивація та контроль. Інноваційного змісту набувають методи, форми, підходи та інструменти щодо планування, організування, мотивування та контролю. Зазначена модель управління може бути розширена складовими, в яких виникне потреба при реалізації етапів Концепції переходу до сталого розвитку. Наприклад, такими можуть бути регулююча та інформаційно-аналітична складові.

Реалізація Концепції переходу України до сталого розвитку потребує теоретичного уточнення як визначення терміну «інновація», так і класифікації нововведень, що сприятиме покращенню ефективності управління змінами в умовах більш високого рівня розвиненості суспільства.

Література.

1. Доповідь Всесвітньої комісії ООН по навколишньому середовищу та розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.un.org/russian/wced.
2. Трегобчук В.М. Концепція сталого розвитку для України / В. М. Трегобчук // Вісник НАН України. – 2002. – № 2.
3. Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» від 25 травня 2001 року // Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – С. 20.
4. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 8 вересня 2005 року № 2850 // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 51.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» від 21 липня 2006 року № 1001 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 30.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки» від 26 квітня 2003 р. N 634 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 18.
7. На меті – сталий розвиток України // Вісник НАН України. – 2007. – № 2 – С. 14–44.
8. Тези доповідей II міжнародної науково-практичної конференції «Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики». – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. – 396 с.
9. Федорчак О. В. Упровадження інноваційного механізму управління у діяльність обласних державних адміністрацій: Автореф. Дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / ЛРІДУ, Львів. – 20 с.
10. Управління інноваційними процесами в регіонах: Монографія / За наук. ред. М. А. Козоріз, Т. С. Смовженка. – Львів: ЛБІ НБУ, 2006. – 263 с.

УДК 35.074

Віктор Соловійов

НОВИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК НАПРЯМ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ

Узагальнено існуючі у науковій літературі підходи до визначення поняття «адміністративна реформа», розкрито зміст нового державного менеджменту як сучасного напрямку адміністративної реформи, а також проаналізовано зарубіжний досвід реформування системи державного управління на прикладі Нової Зеландії.

Ключові слова: новий державний менеджмент, адміністративна реформа, державне управління.

Ефективність вітчизняної системи державного управління в Україні упродовж майже двох десятиліть постійно піддавалося критиці з боку багатьох вітчизняних вчених, дослідників, фахівців галузі державного управління та міжнародних інституцій. Взятий у 1998 році курс державної політики на реформування державного суспільного сектору, виявився лише „на папері”, оскільки положення Концепції адміністративної реформи в Україні залишилися невиконаними повною мірою.

З огляду на наведене вище, цілком очевидно постає необхідність у здійсненні досліджень, спрямованих на вивчення сучасних напрямів, інновацій в адміністративній реформі, передового зарубіжного досвіду щодо реформування державного управління та можливостей адаптації сприйнятливих його елементів на теренах України в сучасних умовах її суспільного розвитку.

Питання теорії, практики та актуальні проблеми системи державного управління в Україні досліджувалися такими вченими як В. Авер'янов, З. Варналі, Н. Гончарук, Б. Кравченко, О. Крупин, Н. Нижник, В. Олуйко, І. Радзівський, А. Рачинський, А. Ткачук та ін. Актуальні проблеми та різні аспекти адміністративного реформування розглядалися у працях вітчизняних вчених у галузі державного управління, до яких слід віднести В. Бакуменка, І. Бураковського, О. Валевського, В. Воротіна, М. Головатого, І. Грицяка, В. Князева, П. Надолішнього, Г. Немирю, Т. Пахомову, В. Ребкала, І. Розпутенку, В. Тертичку, В. Токовенку, А. Чемериса та ін. Однак, не зважаючи на значну кількість робіт вітчизняних вчених, дослідження нового державного менеджменту як напрямку адміністративної реформи вивчається переважно зарубіжними вченими, роботи яких і було покладено в основу цієї статті.

На сучасному етапі вітчизняного державотворення важливими постають питання розроблення і впровадження ефективної моделі адміністративної реформи. Перші роки державної незалежності України стали відправною точкою процесу реформування державного управління: відмова від тоталітарних методів і впровадження нових демократичних засад державного управління. Втім, ці проблеми в Україні залишаються актуальними і насущними майже двадцять років поспіль. Зокрема, в матеріалах Міжнародного Форуму «Європа-Україна» [1, с. 33] зазначається, що «діюча в Україні система державного управління демонструє неефективність, внутрішні суперечки, віддаленість від громадян і, як наслідок, вона діє як ще одна перепона на шляху процесу модернізації і системних перетворень у всіх поступках суспільного розвитку».

Упродовж останніх трьох десятиліть в широких колах західних науковців і дослідників галузі державного управління до ключових лейтмотивів проведення адміністративної реформ віднесено такі аспекти як: приватизація дер-

постановка проблеми

аналіз останніх досліджень і публікацій

виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

жавних установ, скорочення штату державних службовців, побудову системи менеджменту і підвищення відповідальності [2, с. 105]. Ці та інші складові вдосконалення діяльності державного сектору отримали назву *нового державного менеджменту* (НДМ) та в сукупності розглядаються західними дослідниками як «глобальна парадигма перетворень» та «реформаторський рух» [3, с. 325, 328]. Наразі, у вітчизняній науці державного управління аспекти НДМ як сучасного напрямку й інноваційної моделі адміністративної реформи, яку впроваджено в окремих розвинутих країнах Заходу та започатковано у ряді країн з перехідною економікою, залишаються недостатньо висвітленими. Важливого значення, з огляду на вищенаведене, набуває питання вивчення можливостей адаптації сприйнятливих для застосування у вітчизняній державно-управлінській діяльності елементів НДМ. Невирішеність виділених вище проблем й детермінувала необхідність в межах даної статті провести дослідження.

Метою здійснюваного у статті дослідження стало визначення сутності нового державного менеджменту як сучасного напрямку адміністративної реформи. У цьому контексті в межах здійснюваного у статті дослідження поставлено наступні завдання: 1) ідентифікувати наявні у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі підходи до визначення поняття адміністративна реформа та виокремити її особливості у сучасних умовах суспільного розвитку; 2) розкрити зміст нового державного менеджменту як сучасного напрямку адміністративної реформи; 3) проаналізувати на прикладі Нової Зеландії основні напрями реформування системи державного управління на засадах НДМ.

На початку дослідження проаналізуємо наявні у наукових джерелах визначення терміну «адміністративна реформа». У вітчизняній літературі *адміністративна реформа* тлумачиться як: 1) вид реформи державного управління, що здійснюється переважно у виконавчій гілці влади, зокрема шляхом зміни її організаційної структури, функцій, кадрового забезпечення, взаємовідносин з місцевим самоврядуванням [4, с. 19]; 2) вид політико-правової реформи, яка здійснюється у сфері виконавчої влади [5, с. 52]; 3) комплексна перебудова існуючої в країні системи державного управління в усіх сферах суспільного життя з розбудовою інститутів державного управління [6, с. 3].

Цілком слушно розглядати адміністративну реформу у контексті її: мети - запровадження процесу змін в інституціональній системі державного управління; призначення - впорядкування, удосконалення та розвиток системи органів державної влади як єдиного механізму держави; процесу - неперервний процес удосконалення інституційних засад механізму держави та державного апарату, результатом якого є соціально-економічний розвиток країни, її відповідність формі політичного режиму і умовам розвитку світової цивілізації [7, с. 7–8].

Зарубіжні науковці і дослідники галузі державного управління також по-різному трактують поняття *адміністративна реформа*, узагальнення яких дозволяє схарактеризувати її як процес, наслідок, інструмент, а також інновацію [2, с. 106]. Незважаючи на те, що адміністративні реформи різняться за країнами світу, втім до основних причин їх запровадження можна віднести потребу у модернізації «всюдишньої бюрократії» шляхом зміни практики її діяльності, поведінки та структури з метою підвищення її ефективності і дієвості. У зарубіжній науковій літературі [8, с. 46] поняття *адміністративна реформа* уподібнюється з *реформою державного суспільного сектору* (public sector reform).

У 1980-х роках уряди у переважній більшості країн Заходу зіткнулися зі значними дефіцитами державних бюджетів, нагальною необхідністю у зменшенні й економії видатків, скороченні численого штату державних службовців, підвищенні ефективності і дієвості державного сектору. До того ж, держава втратила довіру громадян, що в цілому детермінувало проведення адміністративної реформи. Спільною в про-

веденні розвинутих країнах Заходу (США, Великобританія, Канада, Нова Зеландія та ін.) реформ стала ідеологія «невеликого за розмірами державного сектору», у контексті якої було розпочато приватизацію державних інститутів, суттєво скорочено штат державних службовців, у державному секторі широко впроваджено менеджери́зм і значно підвищено відповідальність чиновників та організацій.

Д. Озборн та Т. Габлер у книзі «Обновлене управління: як підприємницький дух перетворює державний сектор» [3, с. 321–331] йменують таку модель адміністративної реформи *новим державним менеджментом* (далі – НДМ). Вони роблять висновок, що у державному управлінні з'явилася «нова парадигма», в основі якої лежить «підприємницька революція». На їхню думку, вона безсумнівно є частиною «прогресу історії» і «глобальною революцією», яка сприятиме трансформації й удосконаленню державного сектору.

П. Данлеві і К. Худ [9, с. 9–16] визначають два основних напрями перетворень, в ході яких «традиційне» державне управління трансформується у НДМ: 1) нівелювання відмінностей між державним і приватним суспільними секторами шляхом запровадження у практику діяльності держави елементів «бізнес-стилю» управління, зокрема у кадрову політику, оплату праці, стиль діяльності та ін.; 2) послаблення дії загальних процесуальних норм, які регламентують діяльність у державному суспільному секторі та посилення *дискреційних повноважень* (надання свободи дій, прийняття рішень на власний розсуд у визначеній сфері діяльності) державних службовців середньої і вищої ланки державного управління, особливо з фінансових питань, управління персоналом і укладання контрактів. До основних аспектів трансформації «традиційного» державного управління у НДМ слід віднести наступні:

- реформовані бюджети повинні бути підзвітними і прозорими у частині здійснених фінансових операцій, виділені кошти мають спрямовуватися не з огляду на витрати, а на досягнення визначених результатів, які вимірюються відповідними кількісними показниками;
- оцінка організацій як ланцюга низької довіри, з установленнями в них відносинах «довірник-довірена особа», мережікладених угод, які поєднують стимули і досягнуті результати діяльності;
- розукрупнення роздільних державних функцій та їх виконання на квазіконтрактних і квазіринкових умовах, тобто запровадження тендерно-контрактної системи виконання напівавтономними недержавними організаціями (*кванго*) державних функцій, заміни існуючих раніше уніфікованих функціональних структур надання державних послуг «планування-надання» і впровадження системи «провайдер-споживач»;
- створення умов для існування конкурентного середовища між провайдерами державних агенцій, приватних компаній та неприбуткових організацій;
- децентрація провайдерів до мінімально можливих за розмірами агенцій та створення для користувачів «вихід», тобто можливостей вибору певного виду послуг, які надаються провайдерами в умовах конкуренції, а не покладання на «голос» користувачів, тобто їхнє право впливати на якість надання державних послуг шляхом оскарження.

Нову Зеландію часто ставлять в приклад успішно реалізованої у середині 1990-х років адміністративної реформи на засадах НДМ. З огляду на це, на прикладі цієї країни проаналізуємо уроки досвіду, які отримано в ході реформування її системи державного управління. Основними векторами перетворень цієї моделі реформи системи державного управління стали [10, с. 5]:

- зорієнтованість на зосередженні державної влади і відповідальності переважно на центральному та

проведення незначної *деволюції*¹ на субнаціональному (регіональному) рівнях державного управління (на відміну від здійснення розширеної деволюції у 1980-х роках);

- значний акцент на застосуванні стимулювання, спрямованого на покращення діяльності, як на інституційному, так і на індивідуальному рівнях, наприклад укладання короткотермінових трудових контрактів, впровадження системи винагород за результатами діяльності, системи просування по службі та ін.);
- широке впровадження у практику діяльності державного суспільного сектору різноманітних контрактів (угод), зазвичай у письмовій формі, які чітко визначали сутність необхідного виду діяльності та відповідні зобов'язання агенцій і керівництва (наприклад угоди між міністерствами, відомствами і територіальними структурними підрозділами, контракти між інвесторами і споживачами, між споживачами та провайдером послуг); у цьому контексті було введено більш жорсткі системи моніторингу і звітування;
- запровадження у всі види надання державних послуг інтегрованого, відносно прагматичного стратегічного планування та системи менеджерської діяльності. До основних складових цього напрямку діяльності слід віднести: визначення міністрами стратегічних напрямів діяльності, основних результатів, які необхідно досягнути і показників оцінки результативності та покладення їх в основу контрактів;
- усунення в межах державного суспільного сектору, по можливості, подвійної або багатократної відповідальності та уникнення дублювання у здійсненні державного і громадського контролю за якістю надання державних послуг;
- інституційне відокремлення у виконанні комерційних і неприбуткових функцій: відокремлення функцій консультативних, регулятивних, доставки; а також відповідне розмежування кола діяльності покупців, провайдерів та інвесторів;
- здійснення розширеної децентралізації галузей виробництва і ухвалення рішень особливо тих, що стосуються вибору і закупівлі необхідних ресурсів, затрат на виробництво та управління людськими ресурсами.

Д. Озборн і Т. Габлер [3, с. 321–331] на підставі отриманих в ході дослідження даних стверджують, що в цій країні внаслідок проведеної на засадах НДМ адміністративної реформи заощаджено значну суму державних коштів, а також підвищено якість надання державних послуг населенню. Водночас, окремі уряди інших країн піддають сумніву рекомендацію впроваджувати реформи НДМ. Чимало науковців, дослідників і високопосадовців констатують, що впровадження цієї нової моделі адміністративної реформи виявилася «несумісною з умовами» їхніх країн. Подібні заяви широко розповсюджуються і міжнародними агенціями, які віддають перевагу дотримуватися статус-кво [9, с. 10–13].

Чи досягнули країни, в яких впроваджувалися реформи НДМ, бажаних результатів? Вчені з Великобританії у своєму підручнику [8, с. 42–43] задаються цим питанням і затрудняються чітко відповісти. Вони зазначають, що більшість науковців звертають увагу на методологічні пробле-

ми проведення на міжнародному рівні порівняльної оцінки НДМ. Більшість урядів країн Організації економічного співробітництва і розвитку не проявили належну активність у проведенні незалежного оцінювання реформ, за винятком вичерпного аналізу реформ державного сектору в Новій Зеландії. Це означає, що наразі існує недостатньо підстав для оцінки результатів, отриманих в ході проведення адміністративних реформ НДМ. Незважаючи на це, цілком можливо зробити декілька спостережень стосовно змін, які отримано в результаті реформ НДМ. Очевидно, що чимало країн: зменшили централізоване регулювання, наділивши державних менеджерів дискретними повноваженнями, в обмін на посилення їхньої відповідальності; істотно зменшили витрати коштів на надання державних послуг населенню. Державні процеси менше стосуються зовнішнього контролю коштів, затрат і внутрішнього контролю, а більше – управління результатами. Чимало прикладів свідчить, що ці зміни привели менеджерів і їх персонал до впровадження більш активних і гнучких підходів до менеджменту надання державних послуг населенню, руйнування притаманного державному управлінню стилю, оснований на невідхильному дотриманні установлених правил, інструкцій, регуляторних процедур. В багатьох країнах, агенції впровадили у свою роботу застосовувані у підприємницькому секторі підходи до управління, з метою поводження з громадянами як із споживачами.

Отримані в ході здійснюваного в межах даної статті дослідження результати уможливають сформулювати наступні висновки:

1. Аналіз вітчизняних і зарубіжних наукових джерел дає підстави стверджувати про відсутність єдиного, загальноприйнятого визначення терміну *адміністративна реформа*. Дійсно, існування такого розмаїття визначень не може викликати здивування, оскільки адміністративна реформа включає в себе широкий спектр взаємопов'язаних заходів і видів діяльності. З'ясовано, що у поданих авторами визначеннях здебільшого акцентується увага на результатах і механізмах здійснення адміністративної реформи. Попри виявлені у проаналізованій літературі визначення дефініції *адміністративної реформи* відмінності, можна вирізнити наступні спільні риси, які характеризують це поняття: *по-перше*, це здійснення перетворень у системі державного управління, як правило у сфері виконавчої влади; *по-друге*, вплив визначених політиками і урядовцями цих змін, спрямований в основному на удосконалення системи державного управління, суспільний розвиток; *по-третє*, ці перетворення ототожнюються з процесом, який відбувається безперервно у відповідь на постійні виклики мінливого зовнішнього середовища.

2. Встановлено, що *новий державний менеджмент* у колах західних науковців і дослідників розглядають як сучасну парадигму реформування системи державного управління. Основу моделі нового державного менеджменту, впровадження якої започатковано у 1980-х роках в ряді розвинутих країнах Заходу, складають такі нововведення в діяльність державного сектору як приватизація, скорочення чисельності штату державних службовців, зменшення сфер відання державою і передача нею виконання ряду визначених функцій організаціями приватного суспільного сектору на договірних засадах і в умовах конкуренції та підвищення їх відповідальності за якість надання послуг населенню, а також запровадження низки механізмів управління, притаманних підприємництву. Держава за таких умов трансформується і виконує роль «арбітра»: сприяє існуванню ринкового середовища, умов конкуренції, забезпечує дотримання провайдерами визначених стандартів якості надання державних послуг, суттєво зменшує державні видатки на фінансування надання державних послуг населенню та втручання в діяльність їх провайдерів.

3. На підставі здійсненого аналізу новозеландського досвіду реформ системи державного управління на засадах

¹ *Деволюція* – розширена форма децентралізації, яка включає в себе делегування повноважень і відповідальності щодо ухвалення рішень і управління державними функціями від центрального уряду до напівавтономних організацій, які частково контролюються та підзвітні центральному органу влади [10, с. 18705188].

нового державного менеджменту встановлено, що основними його напрямками стали: децентралізація державної влади і підвищення відповідальності управлінців, широке впровадження у практику діяльності державного суспільного сектору механізмів бізнес-стилю управління (контрактна форма відносин між державою і недержавними організаціями та надання державних послуг на комерційній основі, система менеджерської діяльності, стратегічне планування та ін.), підвищення ролі недержавної форми контролю за якістю надання державних послуг, цільовим використанням бюджетних коштів. Проте, оцінки вченими результатів і наслідків запозичення новозеландського позитивного досвіду проведення адміністративної реформи іншими країнами залишаються досить неоднозначними і суперечливими та потребують додаткового вивчення.

Перспективами подальших розвідок можна розглядати проведення досліджень щодо поглибленого вивчення позитивних і негативних наслідків впливу на суспільний розвиток здійснюваних у зарубіжних країнах адміністративних реформ на засадах нового державного менеджменту та вироблення пропозицій щодо можливостей впровадження окремих елементів цієї нової парадигми реформування державного суспільного сектору на теренах України.

Література.

1. Ukraine: processes, results, prospects [Europe-Ukraine International Forum] / National Institute for Strategic Studies. – Kyiv: NISS. – 2008. – 164 p.
2. Turner M. Administrative Reform: The Continuing Search for Performance Improvement / Mark Turner, David Hulme // Governance, Administration and Development: Making the State Work. – London: Macmillan Press LTD, Houndmills, 1997. – pp. 105–131.
3. Osborne D. Reinventing government. How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector / David Osborn, Ted Gaebler. – Reading, MA: Addison-Wesley, 1992. – 432 p.
4. Державне управління: словник-довідник / [уклад. Бакуменко В. Д. та ін.; за заг. ред. Князева В. М., Бакуменка В. Д.]. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 228 с.
5. Концепція адміністративної реформи в Україні / Держ. комісія з проведення в Україні амін. реформи. – К. : Центр політ.-прав. реформ, 1998. – 62 с.
6. Сучасний стан, проблеми та перспективи трансформації державної влади та місцевого самоврядування в Україні: [Аналітична записка]. – К., Секретаріат Національної ради з питань державного будівництва, місцевого самоврядування і регіонального розвитку, 2005. – 30 с.
7. Державне управління та державна служба: [Словник-довідник] / Уклад. О.Ю.Оболеньский. – К. : КНЕУ, 2005. – 480 с.
8. Bovaird T. Public Management and Governance / Tony Bovaird, Elke Loffler (eds). – London, Routledge, Taylor & Francis Group, 2003. – 255 p.
9. Dunleavy P. From Old Public Administration to New Public Management / Dunleavy P. and Hood C. – Public Money and Management. – 1994. – July/Sept. – pp. 9–16.
10. Boston J. Public Management: The New Zealand Model / Boston J., Martin J., Pallot J., Walsh P. – Auckland: Oxford University Press. – 1996, p. 5.

УДК 351.858(4)

Артур Шевчук

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ МОДЕЛІ

Розглядаються питання формування європейської соціальної моделі, досвід якої надзвичайно корисний для України на шляху її інтеграції до Європейського Союзу.

Ключові слова: методи соціальної політики, спільні цінності, соціальний захист, європейська соціальна модель.

Питання європейської інтеграції України є одним із стратегічних напрямів її соціально-економічного розвитку. На цьому шляху наша держава повинна подолати багато перешкод, дійсно орієнтувати чинну національну економіку українського зразка на засади світової, точніше європейської соціально орієнтованої ринкової економіки, адаптувати своє соціальне (та інші види) законодавство до вимог Європейського Союзу та активізувати чинники, що стимулюють високоефективну і продуктивну працю, наслідком якої буде гідне задоволення життєвих потреб наших громадян.

Питаннями осмислення теоретичних та практичних аспектів формування європейської соціальної моделі займалися провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як: Л. Прокопенко, О. Головка-Гавришева, Т. Семигіна, Л. Вітте, Й. Вісьневські, Р. Роговські, Е. Кайтар, Д. Жарр, А. Менендес та інші.

Незважаючи на значну кількість досліджень у цій галузі, інтегруючих підходів до формування та подальшого розвитку європейської соціальної моделі та можливого використання її окремих практик для сучасної соціальної політики України не існує.

Метою статті є вивчення закордонного досвіду з питань формування європейської соціальної моделі для використання певних її елементів в соціальній політиці України в сучасних умовах.

Існує широке коло національних соціальних політик держав-членів ЄС [1], що свідчить про необхідність пошуку шляху розвитку європейської соціальної ідеї (до якої прямиватимуть і «старі» члени ЄС, так і новоприйняті та ті, що прагнуть бути прийнятими до ЄС). Про спільну європейську соціальну модель можливо говорити лише в категоріях спільних цінностей, подібностей інституцій держави загального добробуту чи подібностей суспільного буття в конкретних країнах.

Незважаючи на певну диференційованість моделей держави загального добробуту, країни-члени ЄС вирізняються досить високим рівнем життя населення, а видатки на формування соціального бюджету в деяких із них є дещо вищими, ніж в інших державах світу. Так, в середині 90-х років ХХ ст. частка соціальних витрат в країнах ЄС становила в середньому 22% ВВП проти 13% у США, 15% у Канаді і Новій Зеландії та 12% у Японії, а у 2004 році вони зросли до 26,5% [2]. Для держав Європейського Союзу властива вища рівність доходів, яка поєднується з більшою (а в деяких державах навіть із загальною) доступністю некомерційних державних послуг – з охорони здоров'я, виховання та опіки над дітьми, догляду за неповнолітніми та особами похилого віку. Доступ до безкоштовної освіти (в тому числі і вищої) у цих країнах є також значно ширшим, ніж в інших регіонах світу. Європі притаманна практика соціального діалогу (хоча і не в усіх країнах ЄС він виступає у загальнодержавному масштабі,

постановка проблеми

аналіз останніх досліджень і публікацій

виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

мета

виклад основного матеріалу